

„(...) O typie biograficznym zboczeńca” – analiza artykułu A. Makowskiej¹

Elżbieta Rogalska

Aneta Makowska jest doktorem (2015r.) w Instytucie Pedagogiki Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Naucza między innymi antropologicznych podstaw edukacji, który to przedmiot mieści się w ramach jej osobistych zainteresowań. Intrygujący tytuł przykuł moją uwagę, zapewne nie tylko moją: „W poszukiwaniu potencjału zmiany szkoły. O typie biograficznym zboczeńca”. Postaram się wyartykułować założenia doktor Makowskiej.

Badania będą odnosić się do teorii poświęconych obcości, inności, normalności i braku normalności². Przemysław Grzybowski pisał, że „Wyobrażenia o grupie własnej (Swoich), grupach Obcych i ich wzajemnych stosunkach oraz związane z tym poczucie swojskości i obcości, bliskości i dystansu, stanowią podstawowy element świadomości społecznej oraz jeden z najważniejszych aspektów życia zbiorowego w każdym społeczeństwie.”³ Świadomość tego co bliskie własnej tożsamości i kulturze jest podstawą do tego, by móc określać to co inne i obce, nienaturalne i wybiegające od normy. Twierdzenie to jest dobrym początkiem dla określenia przyczyn wyboru przez doktor A. Makowską tematu o typach biograficznych zboczeńców, obranym za Florianem Znanieckim⁴. Przyczyną może być również antropologiczna teoria kultury, na której łamach Emil Durkheim postulował, że kultura może zmieniać człowieka⁵.

Badania przeprowadzone przez młodą doktor opierają się o założenia kulturalizmu. Powoduje to sytuacje, w której wszelkie analizy badawcze są poddawane weryfikacji społecznych znaków umownych – w których badani prezentują zachowania mogące ich sytuować w danej koncepcji o wartościach. Wartości prezentowane przez badanych przyczyniają się do opisu tworzonego przez panią badacz. A. Makowska pisze „W koncepcji Znanieckiego, wartości to struktury znaczeń, które w zależności od siły ich powiązań,

---

¹ A. Makowska (2014), *W poszukiwaniu potencjału zmiany szkoły. O typie biograficznym zboczeńca*, w: "Parezja" 1/2014, s. 70- 78.

² O tych zagadnieniach pisał m.in.: P. Grzybowski: <http://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/251/Grzybowski%20-%20Obcy%20przeciw%20AIDS.pdf?sequence=1> 22.11.2015r.

³ <http://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/248/Grzybowski%20-%20Jeszcze%20Nasi%20czy%20juz%20Obcy.pdf?sequence=1> 22.11.2015r.

⁴ A. Makowska (2014), *W poszukiwaniu potencjału zmiany szkoły. O typie biograficznym zboczeńca*, w: "Parezja" 1/2014, s. 70- 78.

⁵ E. Durkheim, *O wychowaniu i kulturze pedagogicznej*, s. 237.

przesuwają się na continuum subiektywny-objektywny, ale nigdy nie osiągają maksimum tych wartości. Znaniecki usuwa więc zasadę absolutnego dualizmu, świat wartości jest zrelatywizowany do czasu, przestrzeni i konstruujących znaczenia.⁶ Oznacza to, że wszelkie doświadczenie badacza, który obcuje z wartościami, jest przysłonięte jego wizją/dziejącymi się zdarzeniami, które przeplatają się wzajemnie i wykluczają jednorodną wizję. Poprzez to widzenie badacz ogniskuje badania na czas, przestrzeń i oznaczające je znaczenia. Głównym wątkiem badań, zaczerpniętym z teorii Floriana Znanieckiego, jest podział typów biograficznych zboczeńca, które przedstawiają wizję socjologa następująco: jest to koncepcja mówiąca o buntujących się ludziach, którzy pragną zmienić wizję kultury; są uznawani za innych, obcych, wyróżniających się i dziwnych- co prowadzi do ich wykluczania⁷.

Doktor Aneta Makowska za metodę badań obrała etnografię. Etnografia jako metoda jakościowa jest związana z badaniami terenowymi. Badaczka wzbogaciła teorię pedagogiczną o nowe doświadczenia z zakresu antropologii edukacji i pedagogiki specjalnej (badania prowadzone były na terenie gimnazjum dla osób niepełnosprawnych, a więc w szkole specjalnej). Doktor, z Uniwersytetu Szczecińskiego, zastosowała technikę obserwacji i wywiadu.

Natomiast to co przykuło moją uwagę w prezentowanych przez doktor Makowską wynikach badań to przede wszystkim obustronne ujęcie problemu badawczego. Rozumiane jako dwie perspektywy: ucznia i uczącego – widziane oczami badacza. Podstawowe informacje wyłonione z wniosków to przede wszystkim ciągłość sposobu nauczania w szkołach specjalnych: dzień po dniu podobny schemat, władza nad uczniami – dyktowana ich mniejszymi zdolnościami intelektualnymi. Jak pisze autorka badań: „Istotnym narzędziem dyscyplinowania i wdrażania do systematyczności było ocenianie, które niejednokrotnie sakralizowane, stanowiło podstawowe narzędzie urabiania lub przybierało postać wartości ekonomicznej.⁸” Wychowanie w tego typu placówce publicznej to ujednolicone traktowanie podmiotu jako przedmiotu poddanego obróbce, który nie zawsze chce się obrabiać.

Podsumowując sytuacja uczniów lekko upośledzonych umysłowo, których zachowanie badała doktor Aneta Makowska nie zmieniło się od czasów Marii Grzegorzewskiej. Profesor Grzegorzewska budując metodę nauczania: ośrodków zainteresowań – wyprzedziła czasy, a może ulokowała swoją wizję na kilka lat do przodu. Twierdzenie to odnoszę do sytuacji uczniów, nie mogących mieć własnego zdania, uczących

---

⁶ Tamże, s. 70.

⁷ Tamże, s. 71.

⁸ Tamże, s. 74.

się schematów postępowania, wyznaczanych przez dorosłych – mających władzę nad tym co powinni przyswoić i jak się zachować. Taka sytuacja ma miejsce w prezentowanych przez badaczkę wnioskach, wynikach, konkluzjach – badaniach. Wnioski, które dostarczyła doktor Aneta Makowska potwierdzają założenie, prezentowane na początku artykułu, o przyczynach wybranego tematu badań. Istotnie osoby niepełnosprawne, w tym osoby niepełnosprawne intelektualnie w stopniu lekkim, są marginalizowane i uznawane za obcych – co wyraża się w odmiennym ich traktowaniu od osób w normie intelektualnej. Wyrażaniu swojej władzy, na podstawie ich ubóstwa intelektualnego i mniejszej zasobności wiedzy⁹. Bezpośredni związek tego założenia odnosi się również do drugiej przyczyny, jaką jest założenie, że kultura wpływa istotnie na człowieka. Badania Anety Makowskiej dostarczyły informacji z zakresu antropologii kultury potwierdzające to twierdzenie, otóż warunki w jakich uczą się uczniowie wpływają na ich zachowanie – ujawniające się w oporze wobec pracy na zajęciach, czy uleganiu perswazji nauczycieli i schematycznym postępowaniu.

Literatura:

Książki:

- Durkheim E., *O wychowaniu i kulturze pedagogicznej*, s. 237.
- Makowska A. (2014), *W poszukiwaniu potencjału zmiany szkoły. O typie biograficznym zboczeńca*, w: "Parezja" 1/2014.

Źródła internetowe:

- <http://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/248/Grzybowski%20-%20Jeszcze%20Nasi%20czy%20juz%20Obcy.pdf?sequence=1> 22.11.2015r.
- <http://repozytorium.ukw.edu.pl/bitstream/handle/item/251/Grzybowski%20-%20Obcy%20przeciw%20AIDS.pdf?sequence=1> 22.11.2015r.

---

⁹ Pisał o tym Michael Foucault.